

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ja Euroopa Investeermispangale „Kolmas aruanne energialiidu olukorra kohta““

[COM(2017) 688 final]

(2018/C 262/15)

Raportöör: **Toni VIDAN**

Kaasraportöör: **Christophe QUAREZ**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 18.1.2018
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infotühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	5.4.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	159/5/5
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks kolmanda aruande energialiidu olukorra kohta, toetab energialiidu projekti eesmärgi ning tunneb heameelt selle üle, et rõhutatakse ELi ühiskonna kaasamist ja tegutsema ajendamist, et ühiskond võtaks täieliku vastutuse energialiidu eest. Komitee kordab oma ettepanekuid pidada organiseeritud kodanikuühiskonnaga ELi, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil tõhusat energiadialoogi.

1.2. Komitee on alati pidanud energialiidu ideed Euroopa Liidu edu jaoks äärmiselt oluliseks. Komitee nõustub Euroopa Komisjoni seisukohaga, et energialiit hõlmab enam kui üksnes energia- ja kliimaküsimusi. Komitee arvates on energiasüsteemi ümberkorraldamine võimalus muuta Euroopa demokraatlikumaks, ühtsemaks, konkurentsivõimelisemaks ja õiglasemaks. Ühised jõupingutused energialiidu loomiseks peavad kooskõlas ELi põhiväärtustega suurendama Euroopa Liidu keskkonnaalast, poliitilist, majanduslikku ja sotsiaalset kestlikkust.

1.3. Komitee leiab, et puhta energia pakett on samm õiges suunas, kuid peab kahetsusväärseks, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta ei ole arvesse võetud, et selles pakettis kehtestatud eesmärgid on ebapiisavad. Komitee toetab Euroopa Parlamendi algatusi õigusraamistiku tugevdamiseks ning väljendab muret selle üle, et nõukogu püüab tulevasi sätteid nõrgendada. Komitee kutsub ELi üles hoogustama meetmeid, et tuua Euroopa ja ülejäänud maailm lähemale kõigi liikmesriikide poolt ratifitseeritud Pariisi kokkuleppes kehtestatud CO₂-heite neutraalsuse eesmärgi täitmisele.

1.4. Komitee peab kahetsusväärseks, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta ei ole käsitletud energialiidu pikaajalist eesmärki, ja palub Euroopa Komisjonil hõlmata 2050. aasta eesmärgid täies ulatuses energialiidu alla ning teha ettepanek ajakohastada 2050. aastani kehtivat tegevuskava kooskõlas Pariisi kokkuleppega. See oleks kooskõlas Euroopa Parlamendi resolutsiooniga, milles rõhutatakse vajadust koostada 2018. aastaks ELi jaoks sajandi keskpaigani ulatuv heiteneutraalsuse strateegia (2017/2620(RSP)).

1.5. Kõnealusel seoses juhib komitee tähelepanu sellele, kui oluline on energialiidu juhtimine. Nagu energialiidu juhtimist käsitlevas komitee arvamuses⁽¹⁾ juba varem öeldud, on äärmiselt oluline tagada, et juhtimisel innustataks kõigi tasandite otsustajaid tegema pikaajalisi plaane, mis ulatuvad 2030. aastast kaugemale, võtta arvesse ühiskonna kõigi sidusrühmade, eelkõige haavatavate ühiskonnarühmade huve ja seisukohti, kohanduda regulatiivsete ja tehnoloogiliste muutustega ning lasta avalikkusel pidada otsustajaid vastutavaks.

1.6. Komitee nendib, et energiasüsteemi ümberkorraldamine on Euroopas juba alanud: tõhus tehnoloogia ja üldsuse eelistus kasutada puhast energiat vähendavad energiatarbimist, taastuvenergia tootmine aga suureneb. Osalt on kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta aga saavutatud tulemusi liigagi optimistlikult hinnatud. Komitee kiidab heaks kolmanda aruande järeldused 2018. aasta Talanoa kliimadialoogi olulisuse kohta ja rõhutab vajadust teha innovatsiooni, investeringute ning üleilmse koostöö ja kaubanduse valdkonnas rohkem, et saavutada ülemaailmne juhtpositsioon, mille poole Euroopa püüdleb.

1.7. Komitee peab kahetsusväärseks, et kolmandas aruandes keskendutakse peamiselt tehnilise taristuga seotud takistustele. Tulevikus tuleks pöörata palju rohkem tähelepanu muudele turutõketele ja institutsioonilistele takistustele, mis ei lase üldsusel, tarbijatel, kogukondadel ja VKEdel puhtale energiale üleminekus ning sellega seotud ELi tugimehhanismides osaleda ning neist kasu saada. Takistused, mida pole käsitletud, on näiteks taastuvenergiasse investeerimiseks vajaliku kapitalikulu erinevused ELis, õigusriigi põhimõtte kehv rakendamine, korruptsioon, ebapiisav haldussuutlikkus, probleemid võrgule juurdepääsuga, energiasüsteemi puudulik digiteerimine ja demokratiseerimine.

1.8. Komitee avaldab heameelt asjaolu üle, et kolmandas aruandes on juhitud tähelepanu taastuvenergia- ja muu puhta energia tehnoloogia langevale hinnale. Komitee palub komisjonil võtta neid muutusi tulevases poliitikas ja investeerimisvahendites arvesse ning tagada, et 2050. aastani kehtiva ajakohastatud tegevuskava keskmeks oleks ühiskondlik vaatenurk.

2. Taustteave ja komitee eelmiste soovitude analüüs

2.1. ELi avalikkus toetab innukalt ja üha enam energialiidu eesmärges ning ambitsioonikamat kliima- ja energiapoliitikat. 2017. aasta märtsis läbi viidud Eurobaromeetri kliimamuutustealases uuringus⁽²⁾ leidis 74 % vastanutest, et kliimamuutused on väga tõsine probleem; 79 % arvas, et kliimamuutuste vastu võitlemine ja energia tõhusam kasutamine võib ELi majandust ja töökohtade loomist edendada; 77 % leidis, et ELi uue puhta energia tehnoloogia alaste eksperditeadmiste propageerimine kolmandates riikides võib ELile majanduslikku kasu tuua, ja 65 % on nõus, et fossiilkütuste kolmandatest riikidest importimise vähendamine võib olla ELi majandusele kasulik. Suur osa vastanutest oli ka nõus, et puhtale energiale üleminekut tuleks riiklikest vahenditest rohkem toetada, isegi kui see tähendab fossiilkütuste toetuste vähendamist (79 %), ning et fossiilkütuste importimise vähendamine võib suurendada ELi energiavarudega kindlustatust (64 %).

2.2. Ka Euroopa äriühingud nii energiasektoris kui ka väljaspool toetab üha enam energialiidu eesmärges. Selle toetuse hea näide on Euroopa elektritööstuse ühenduse Eurelectric uus visioon⁽³⁾. Eurelectric väidab, et pidades silmas Pariisi kokkulepet ja pakilist vajadust tegeleda kliimamuutuste, õhusaaste ja loodusvarade ammendumise probleemiga, seab Eurelectric endale ülesandeks investeerida puhta elektri tootmisse ja üleminekut võimaldavatesse lahendustesse, vähendada heidet ning tegutseda aktiivselt selle nimel, et saavutada süsinikdioksiidi neutraalsus oluliselt varem kui sajandi keskpaigaks, edendada hädavajalikku üleminekut ressursipõhiselt majanduselt Euroopa tehnoloogial põhinevale majandusele, teha võimalikuks sotsiaalne ja keskkonnaalne kestlikkus, pidada kestlikkust silmas kõigis oma väärtusteahela osades ning võtta meetmeid, et toetada olemasolevate vahendite ärakasutamist süsinikdioksiidihitevaba ühiskonna saavutamiseks.

⁽¹⁾ ELT C 246, 28.7.2017, lk 34.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/clima/news/eu-citizens-increasingly-concerned-about-climate-change-and-see-economic-benefits-taking-action_et.

⁽³⁾ <https://cdn.eurelectric.org/media/2189/vision-of-the-european-electricity-industry-02-08-2018-h-864A4394.pdf>.

2.3. Üha enam ekspertide ja teaduslike avastusi kinnitavad, et ELi elektri- ja energiasektor saavad märkimisväärset kasu fotogalvaaniliselt saadud päikeseenergia, tuuleenergia ja süsteemi tasakaalustamise tehnoloogiate kiiresti langevatest hindadest. Hiljuti avaldatud Rahvusvahelise Taastuvenergia Agentuuri (IRENA) aruandes⁽⁴⁾ leitakse, et EL võib 2030. aastaks suurendada taastuvenergia osakaalu oma energiaallikate jaotuses 34 %-ni ehk kahekordistada taastuvenergia osakaalu võrreldes 2016. aasta seisuga ning sellel oleks majandusele positiivne netomõju. Selline osakaalu suurendamine säästaks 2030. aastaks 44–113 miljardit eurot aastas, kui arvestada energiakulude kokkuhoidu ja ennetatud keskkonna- ja tervishoiukulusid. Algatuse *Energy Union Choices* hiljuti avaldatud uuringus⁽⁵⁾ leitakse, et ELi elektrienergia jaotuse kõige kulutõhusam stsenaarium hõlmab 2030. aastaks palju suuremat taastuvenergia osakaalu elektritootmises kui Euroopa Komisjonil kavas, nimelt 61 %, mitte 49 %. Selle stsenaariumi kohaselt väldiks EL 2030. aastaks täiendavalt 265 miljonit tonni süsinikdioksiidi ja säästaks aastas 600 miljonit eurot energiasüsteemikulusid ning looks täiendavalt 90 000 töökohta (neto).

2.4. On tehtud olulisi algatusi, näiteks Malta deklaratsioon 2017. aasta mais, mille eesmärk on kiirendada puhtale energiale üleminekut saartel, sh Euroopa äärepoolseimates piirkondades, puhta energia tööstusliku konkurentsivõime foorum, teatis Euroopa tööstusstrateegia kohta ning jõupingutused Euroopa akuliidu loomiseks. Need kõik on äärmiselt olulised sellise integreeritud tööstuspoliitika saavutamiseks, mis toetaks energiasüsteemi ümberkorraldamist, edendades samas kvaliteetsete töökohtade loomist, ning seda tuleks pidada tööstuse võimaluseks näidata Euroopa suutlikkust töötada praeguste probleemide jaoks välja sobivad lahendused.

2.5. Komitee on korduvalt märkinud, et energialiit peab tagama Euroopa ettevõtjatele stabiilse ja soodsa keskkonna, et neil oleks võimalus ja tahe investeerida ja töökohti luua. Erilist tähelepanu tuleks pöörata VKEde potentsiaalile. Selleks on vaja ühiselt luua kindel energialiidu juhtimise süsteem, mis saab toimuda üksnes siis, kui Euroopa Komisjoni kavandatavasse energialiidu juhtimise määrusesse tehakse põhjalikud muudatused.

2.6. Komitee on alati olnud seisukohal, et taskukohase energia kättesaadavus ja füüsiline ligipääsetavus on lahendus kütteostuvõimetuse probleemile, mis takistab ka kodanike üleminekut vähese CO₂-heitega lahendustele. Seepärast tunneb komitee heameelt kütteostuvõimetuse vaatluskeskuse loomise üle, mis on esimene samm kaugemale ulatuvate Euroopa meetmete väljatöötamise poole, et kaotada Euroopas kütteostuvõimetust.

2.7. Komitee palus lisada järgmise energialiidu olukorda käsitleva aruande hindamiskriteeriumide hulka sotsiaalse mõõdme. Seepärast avaldab komitee siirast heameelt Euroopa Komisjoni sotsiaalsete algatuste üle, nagu need, mis on seotud rohke CO₂-heitega piirkondade ja kütteostuvõimetusega, samuti selle üle, et aruandesse energialiidu olukorra kohta on lisatud energialiidu sotsiaalselt mõõdet käsitlev alajaotis. Seda suurepäraselt esimest sammu tuleks tulevikus veelgi toetada, näiteks koostades ühiselt ühiskondliku leppe kodanikest lähtuvaks energiasüsteemi ümberkorraldamiseks.

2.8. Komitee tõdeb, et energiasüsteemi ümberkorraldamiseks ei ole vaja oluliselt suuremaid investeeringuid kui need, mida oleks tarvis praeguse peamiselt imporditud fossiilkütustel põhineva energiasüsteemi säilitamiseks. Vaja on aga hoopis teist liiki investeeringuid, sh investeeringud CO₂-heite vähendamiseks, digitaal tehnoloogiale üleminekuks, demokraatiseerimiseks ja detsentraliseerimiseks. Peamine väljakutse on kapitali ümbersuunamine suure CO₂-heitega majandust soodustavate seadmetelt ja taristult vähese CO₂-heitega majandust toetavatele seadmetele ja taristule. Selline ümbersuunamine peaks olema ELi ja liikmesriikide raha kasutamise seisukohast tõhus, näiteks tuleks järk-järgult vähendada fossiilkütuste toetusi, sh ELi avaliku sektori toetusi gaasijuhtmetele, mõjutamata seejuures negatiivselt tööstuse konkurentsivõimet ja moonutamata ühtset turgu.

2.9. Et aidata erainvestoritel kapitali sel viisil ümber suunata, peaksid riigiasutused tagama kõigi majandustegevuste jaoks tõhusad ja etteaimatavad CO₂-hinnad. Võimalikud variandid on näiteks CO₂-miinimumhind heitkogustega kauplemise süsteemis koos energiamaksude ühtlustamisega. Selleks oleks vaja ELi poliitikavahendeid tõhustada ning vältida kattuvaid vahendeid, mis moonutavad investeerimissignaale. Komitee on ka palunud komisjonil püüelda aktiivselt üleilmse CO₂-heite

⁽⁴⁾ <http://irena.org/newsroom/pressreleases/2018/Feb/EU-Doubling-Renewables-by-2030-Positive-for-Economy>.

⁽⁵⁾ <http://www.energyunionchoices.eu/cleanersmartercheaper/>.

maksustamise süsteemi poole, mis looks Euroopa äriühingute jaoks eksporditurgudel ja imporditavate kaupade suhtes võrdsed tingimused.

3. Märkused energialiidu olukorda käsitleva kolmanda aruande ja järelmeetmete kohta

3.1. Tugeva ja demokraatliku juhtimise tagamine Euroopa energiasüsteemi ümberkorraldamiseks

3.1.1. Komitee on seisukohal, et EL ja enamik selle liikmesriike peavad energiapoliitika kujundamise veelgi demokraatlikumaks muutma, näiteks edendades selliste vahendite tõhusat kasutamist nagu arvamusuuringud ja Euroopa kodanikualgatused ning tagades, et organiseeritud kodanikuühiskond oleks järjekindlalt kaasatud riiklike energia- ja kliimakavade koostamisse ja rakendamisse ja et neil on selleks vajalikud vahendid.

3.1.2. Komitee tõdeb, et energialiidu tugevaks ja demokraatlikuks juhtimiseks on Euroopa Keskonnaagentuuris tarvis luua Euroopa energia teabetalitus, mis suudaks tagada liikmesriikide esitatavate andmete kvaliteedi, luua energialiidu edusammude hindamiseks vajalike andmekogumite jaoks ühe kontaktpunkti, töötada koos sidusrühmadega välja oletatavad eri stsenaariumid, tagada avatud lähtekoodiga mudelid, mis võimaldavad eri oletusi katsetada, ning kontrollida eri prognooside järjepidevust. Selle teabetalituse töö tulemused peaksid olema kõigile otsustajatele, ettevõtjatele ja üldsusele vabalt kättesaadavad.

3.1.3. Et tagada Euroopa ettevõtjatele, eelkõige VKEdele, stabiilne ja soodne ettevõtluskeskkond, peaksid EL ja kõik selle liikmesriigid välja töötama pikaajalised energiakavad, et saavutada süsinikdioksiidi neutraalsuse eesmärk, milles nad Pariisi kokkuleppe raames kokku leppisid. Sellised kavad tuleks välja töötada võimalikult kaasavalt ning neid tuleks arvesse võtta energialiidu juhtimise määrusega ette nähtud 2030. aastani kehtivates ja pikaajalistes kavades. Samuti tuleks sujuva ülemineku tagamiseks koostada sektoripõhised ja piirkondlikud CO₂-heite vähendamise strateegiad, et välja selgitada ettevõtlusalased ja kohalikud võimalused ning prognoosida töökohtade juurde loomist ja kadumist tulevikus.

3.1.4. Komitee kiidab heaks algatused, mille eesmärk on aidata rohke CO₂-heitega piirkondadel ja saartel oma energiasüsteem ümber korraldada. Komitee palub Euroopa Komisjonil jätkuvalt toetada piirkondlikke lähenemisviise energiasüsteemi ümberkorraldamise juhtimiseks. Sellega seoses peaks Euroopa Komisjon kaasama kõiki asjaomaseid liikmesriike ja piirkondi ning ühiselt kaardistama iga Euroopa piirkonna tugevad ja nõrgad küljed energiasüsteemi ümberkorraldamisel. Tulemusi tuleks võtta arvesse tööstusstrateegiates ning need peaksid aitama prognoosida energiasüsteemi ümberkorraldamisega kaasnevat olukorda seoses töökohtade loomise, kadumise ja muutumisega.

3.1.5. Kooskõlas komitee arvamustega kõnealusel teemal ⁽⁶⁾ palub komitee komisjonil ka jätkata näitajate väljatöötamist, et jälgida energiasüsteemi ümberkorraldamise mõju energia valdkonna tööstusharudele ja nende arengule ning parandada sotsiaalseid näitajaid, sh täpsemate andmete kogumine ning üldsuse ja kodanikuühiskonna jaoks olulised uued üldised näitajad.

3.2. Ühine ühiskondlik lepe kodanikest lähtuvaks energiasüsteemi ümberkorraldamiseks

3.2.1. Komitee on seisukohal, et Euroopa vajab ühiskondlikku lepet kodanikest lähtuvaks energiasüsteemi ümberkorraldamiseks, milles EL, liikmesriigid, piirkonnad, linnad, sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond kokku lepivad, et kedagi ei jäetaks tähelepanuta. Sellest peaks saama energialiidu kuues mõõde ning see peaks hõlmama kõiki sotsiaalseid aspekte, sh kvaliteetsete töökohtade loomist, kutseõpet, tarbijate harimist ja koolitamist, sotsiaalkaitset, konkreetseid kavasid töökohti kaotavates üleminekupiirkondades, tervishoidu ja kütteostuvõimetuse probleemi.

3.2.2. Komitee on seisukohal, et energialiit vajab Euroopa energiasüsteemi ümberkorraldamisega kohanemise fondi, mis toetaks töötajaid, kellel on oht kaotada energiasüsteemi ümberkorraldamise tõttu töökoht. See näitaks Euroopa tahet tagada, et energiasüsteemi ümberkorraldamisel ei jäeta kedagi tähelepanuta.

⁽⁶⁾ ELT C 264, 20.7.2016, lk 117; ELT C 288, 31.8.2017, lk 100.

3.2.3. Komitee peab energiasüsteemi ümberkorraldamist võimaluseks kaotada Euroopas kütteostuvõimetus ning parandada elukvaliteeti, töökohtade loomist ja sotsiaalset kaasatust. Tuginedes Euroopa kütteostuvõimetuselise vaatluskeskuse andmetele, tuleks Euroopa tegevuskava kütteostuvõimetuselise kaotamiseks koostada koostöös sidusrühmadega, sh tarbijaorganisatsioonidega, et avaliku sektori meetmed oleksid rohkem suunatud kütteostuvõimetuselise altpõhjuste likvideerimisele. Komitee leidis oma arvamuses „Puhast energiat kõikidele eurooplastele“, ⁽⁷⁾ et kütteostuvõimetus sõltub investeeringutest ja eelkõige on rahastamine probleemiks haavatavatele kodumajapidamistele, ning rõhutab vajadust minna leevendusmeetmetelt järk-järgult üle ennetusmeetmetele, nagu vanade hoonete renoveerimine netonullenergiahooneteks. Seda silmas pidades on sotsiaalsed tariifid vaid ajutine leevendus, mis tuleks järk-järgult asendada selliste mehhanismidega nagu energiatšekid või toetused hoonete põhjalikuks ümberkonstrueerimiseks ja elektriutode ostmiseks.

3.2.4. Kodanikest lähtuva energiasüsteemi ümberkorraldamise tagamiseks ning ühiskonnale võimalikult suure sotsiaalse ja majandusliku kasu toomiseks on oluline tunnustada ja toetada kodanike ja kogukondade omanikutunnet kohalike taastuvate energiaallikate suhtes. Kõik tugimehhanismid ja energiaturu reformid peaksid võimaldama kohalikel kogukondadel energiatootmises aktiivselt osaleda ja saada õiglane juurdepääs energiaturule. Aktiivselt tuleks aidata liikmesriike, kus puudub institutsiooniline suutlikkus tagada avalikkuse aktiivne osalemine energiasüsteemi ümberkorraldamisel, eelkõige institutsiooniline suutlikkus pakkuda tuge ja kogukonnaprojekte juurdepääsuks ELi rahastamismehhanismidele.

3.2.5. Komitee on seisukohal, et Euroopa Komisjon peaks välja töötama rohelise Erasmus Pro programmi, tuginedes Erasmus Pro katseprojektile, samuti tuleks algatada teisi projekte, mis võivad kasvavatesse energiasüsteemi ümberkorraldamise sektoritesse meelitada rohkem noori, parandades selliste töökohtade mainet ja töötingimusi.

3.2.6. Komitee avaldab heameelt Euroopa Komisjoni ambitsiooni üle vähendada 2030. aastaks õhusaastest tingitud enneaegseid surmajuhtumeid poole võrra (2015. aastal oli Euroopas 400 000 enneaegset surmajuhtumit). Komitee on seisukohal, et EL ja kõik selle liikmesriigid peaksid pidama õhusaaste vastu võitlemist oluliseks poliitiliseks prioriteediks. Tugevdada tuleks regulatiivseid meetmeid sõidukitest ja elektrijaamadest pärit õhusaasteainete vähendamiseks ning kasutusele tuleks võtta meetmed fossiilkütuste järkjärguliseks kasutuseks kõrvaldamiseks transpordi ja elektritootmise valdkonnas.

3.2.7. Komitee avaldab heameelt, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta on tehtud muutusi paremuse poole seoses teabega ELi investeerimisvahendite kasutamise ja nende mõju kohta üldsusele, kogukondadele ja VKEdele, kuid nendib vajadust parandada kodanike ja kogukonnapõhiste projektide võimalusi nendele vahenditele juurde pääseda (nt finantsplatvormide toetamine, eriti liikmesriikides, kus sellised üksused puuduvad).

3.2.8. Komitee soovib juhtida tähelepanu kolmanda aruande dokumentidele lisatud uuringule tootjatest kodutarbijate kohta energialiidus („Study on Residential Prosumers in the European Energy Union“) ning selle tulemustele ja järeldustele, eriti sellele, et ELi tootjatest kodutarbijate jaoks puudub ühtlustatud õigusraamistik ning liikmesriikide lähenemisviisid on erinevad, samuti soovitusel, et tootjatest kodutarbijate ühine põhjalik määratlus võiks olla tõukeks tarbijate oma tarbeks tootmist toetava selge ja tugeva ELi poliitika ning õigusraamistiku väljatöötamisele ⁽⁸⁾.

3.3. Transport

3.3.1. Energiasüsteemi ümberkorraldamisel on elektrifitseerimisaspektide jaoks vaja suuremat poliitilist ja õiguslikku järjepidevust energiasektori traditsiooniliselt eraldiseisvate osade vahel. Suurem koostoime elektri- ja transpordisektori vahel on juba reaalsus ning komitee kiidab heaks jõupingutused õigusloomepakettide „Puhast energiat kõikidele eurooplastele“ ja „Puhast liikuvust“ kooskõla tagamiseks.

⁽⁷⁾ ELT C 246, 28.7.2017, lk 64.

⁽⁸⁾ Uuring JUST/2015/CONS/FW/COO6/0127.

3.3.2. Komitee tõdeb, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta ei ole käsitletud fossiilkütuste järkjärgulist kasutuselt kõrvaldamist seoses sõiduautode müügi ja/või kasutamisega, millest on hiljuti teatanud mitmed liikmesriigid ja linnad, nt Madalmaad ja Pariis. Sõidukite heite skandaaliga seotud intsidendid ning tagajärjed kliimamuutustele, õhusaastele, tervisele ja keskkonnale näitavad, et vaja on kiiresti tegutseda. Komitee on seisukohal, et EL peaks tagama kooskõlastatud raamistiku diisli ja bensiini järkjärguliseks kasutuselt kõrvaldamiseks sõiduautode kütusena, et vältida olukorda, kus kooskõlastamata ja etteaimamatud otsused riigi, piirkondlikul või kohalikul tasandil mõjutavad negatiivselt tööstuse konkurentsivõimet ja töökohti ning moonutavad ühtset turgu.

3.3.3. Vältimaks olukorda, kus madala sissetulekuga sõidukiomanikel ei ole muud võimalust kui saastavad sõidukid, millega on juurdepääs paljudele linnapiirkondadele piiratud, tuleks kogu ELis kehtestada seadusandlikud ja rahalised stiimulid, mis võimaldaksid olemasolevate sõidukite ajamisüsteemi väikeste kuludega ümber konstrueerida, minnes fossiilkütustelt üle heitevabale tehnoloogiale. Selline meede vähendaks ka ressursside kasutamist ja fossiilkütustel töötavatel sõiduautodelt elektrisõidukitele ülemineku sotsiaalseid kulusid ning aitaks tagada, et madalamate ja kõrgemate sissetulekutasemetega piirkondade ja liikmesriikide üleminek oleks ühtsem.

3.3.4. Komitee avaldab heameelt selle üle, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta on käsitletud akusid kui innovatsiooniprioriteetide strateegilist osa, ning asjaolu üle, et see tehnoloogia on osa olulisest toetavast tehnoloogiast energialiidu eesmärkide saavutamisel. Komitee toetab algatusi, millega pakutakse märkimisväärset toetust akude ja akueleментide tehnoloogia arendamiseks ja tagatakse ELile maailmatasemel ambitsioonikas roll.

3.4. Taristu ja tööstuse areng energiasüsteemi ümberkorraldamiseks

3.4.1. Energiasüsteemi ümberkorraldamisel on oluline mõju mitmesugustele tööstusharudele: esiteks energiatootjatele ehk energiasektorile endale; teiseks tööstustele, kus energiat kasutatakse tootmistegurina, eriti energiamahukatele tööstusharudele; ning kolmandaks tööstusharudele, kus luuakse energia- ja kliimatehnoloogiaid ja -lahendusi. Ettevõtjate jaoks on nii riske kui ka eeliseid ning on oluline, et EL aitaks tööstusharudel võimalusi ära kasutada ja probleeme lahendada.

3.4.2. Komitee nendib, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta ei ole arvesse võetud, et USA kavatsus Pariisi kokkuleppes loobuda on Euroopa ettevõtjatele, innovaatoritele, töötajatele ja investoritele erakordne võimalus saada kiirelt kasvatatelt puhta energia turgudel ülemaailmseks liidriks. EL peaks suurendama püüdlusi kõigis puhta energia valdkondades, alates energiatõhususest kuni e-liikuvuseni, et tagada Euroopa ettevõtjatele kindel siseturg, kus saab innovatsioone ohutult rakendada, ning integreeritud tööstusstrateegia puhta energia lahenduste eksportimiseks ülejäänud maailma.

3.4.3. Komitee kordab oma üleskutset, et komisjon hindaks põhjalikult praeguseid vähese CO₂-heitega majandust soodustavaid poliitikavahendeid, et tagada asjakohaste vahendite kasutamine eesmärkide saavutamiseks kõige tõhusamal viisil. Vältida tuleks liigset koormust ja muid takistusi, nagu näiteks arvete keerukus, mis mõjutavad energiakasutajaid turukonkurentsi ja läbipaistvuse puudumise tõttu.

3.4.4. Kolmandale aruandele lisatud uues loendis ühishuviprojektidest, mis kvalifitseeruvad ELi riiklike toetuste saamiseks, on näha, et fossiilkütuseprojektid on võrreldes eelmise loendis olnud 77 projektiga vähenenud 53 gaasiprojektini. Osa analüütikuid väidab aga, et see on tingitud üksnes mitmete projektide rühmitamisest ja koondamisest ning et uus loend sisaldab umbes 90 gaasiprojekti, mis tähendab, et gaasiprojektide arv on tegelikult kasvanud. Arvestades märkimisäärseid keskkonna- ja majanduslikke riske, mida kujutavad endast kasutuskõlbmatud varad, kui investeerida fossiilkütuste taristusse, siis tuleks esimesel võimalusel need projektid ja neile ühishuviprojekti määrgise andmine üle vaadata.

3.5. Energiajulgeolek ja energialiidu geopoliitiline mõõde

3.5.1. Nagu eelmisel aastal koostatud arvamuses öeldud, on komitee seisukohal, et energiajulgeolek on jätkuvalt energialiidu oluline eesmärk. Energiatõhus majandus, kestlik ja usaldusväärne kohalik energiatootmise, ülekande ja salvestamise taristu, hästitoimivad energiaturud ja kaubandussuhted, mis vastavad täielikult ELi õigustikule, on olulised tegurid, mille olemasolu tuleb tagada. Energiajulgeoleku eesmärk tuleb paremini määratleda, võttes lisaks energia impordi ja liidusisese tootmise aspektidele arvesse ka kogu energiasüsteemi suurema vastupidavuse potentsiaali, ühiskondlikku innovatsiooni, käitumismallide muutusi ja küberturvalisust.

3.5.2. Komitee kiidab heaks kolmandas aruandes esitatud energialiidu välismõõtme ja on nõus, et „ELi välis- ja arengupoliitika on oluline puhtale energiale ja vähese CO₂-heitega majandusele ülemineku toetamisel maailmas ning ELi energiapoliitika ja konkurentsivõime tugevdamisel“. Kahjuks on järjest rohkem tõendeid sellest, et mõned riigid ja ettevõtjad, kes tegelevad fossiilkütuste ELi importimisega, on seotud tegevustega, mis ei sobi kokku üldiselt vastuvõetavate ettevõtlustavade ja püüavad mõnikord agressiivselt mõjutada liikmesriikide ja muude asjaomaste sidusrühmade energia- ja kliimapolitiikat. Usaldusväärse ja demokraatliku keskkonna tagamiseks energialiidu rakendamiseks seotud poliitiliseks aruteluks on vaja selliseid tegevusi süstemaatiliselt jälgida, need avalikustada ja neile aktiivselt reageerida.

3.5.3. Energiasüsteemide digiteerimise tõttu tuleb luua täiustatud digitaalne taristu ning teha küberturvalisuse edendamise meetmetest energiapoliitika tagamise püüdluste oluline osa. Pidades silmas arukate elektrivõrkude ja elektrisõidukite koostoimet, on elektritaristu väga oluline ka transpordisüsteemi jaoks. Sellega seoses muutub ühendatud energia- ja transpordisektorite ning nende digitaalse taristu küberturvalisus veelgi olulisemaks.

3.5.4. Euroopa energialiidu edu sõltub võimest järgida Euroopa õigusakte ja tagada, et Euroopa energiaprojektid toimivad Euroopa turgu reguleerivate õigusaktide kohaselt. See puudutab eriti investeerimisprojekte, mis võivad olla – ja paljude arvates igal juhul on – vastuolus energialiidu eesmärkidega. See põhjustab mitmes liikmesriigis poliitilisi ja majanduslikke muresid, mida omakorda peetakse põhjuseks, mis vähendab nende riikide ühiskonnas usaldust väärtuste vastu, millest nad juhitud ELiga liitumisel. Euroopa integratsiooni suhtes tõrksad poliitikud kasutavad õigusriigi põhimõtte rikkumist ka näitena liidu integratsiooni nõrkustest, mis kahjustab veelgi ELi ühtsust ja terviklikkust. Seetõttu soovib komitee tungival, et selliseid projekte nagu Nord Stream 2 ja teisi strateegiliselt tähtsaid projekte arendataks vastavalt energialiidu eeskirjadele.

4. Kodanikuühiskonna kaasatus ja komitee panus

4.1. Komitee on veendunud, et energialiidu käivitamise tagamine 2018. aastal on oluline mitte üksnes demokraatlikel põhjustel, vaid ka energiasüsteemi ümberkorraldamise tõhususe seisukohalt. Euroopa energiasüsteemi ümberkorraldamine tuleb kiirem, odavam ja demokraatlikum, kui seda toetavad inimesed, kellest saavad energiasüsteemi ümberkorraldamisega seoses üha enam aktiivsed tarbijad, tootvad tarbijad, töötajad, ühishankijad ja ühisrahastajad. Mikrofinantseerimise võimalused, mis on saadaval näiteks kohalike laenude kaudu, ning investeerimise soodustamine on äärmiselt olulised tegurid energiasüsteemi ümberkorraldamise demokraatlikumaks muutmise, ühiskonna ulatusliku osaluse ning sotsiaalse kestlikkuse edendamiseks. Euroopa Liidu eesmärk peaks olema asendada olukord, kus energiapoliitika (isegi liikmesriigi tasandil) põhineb vähemuse otsustel, olukorraga, kus energiapoliitika tugineb kõigi tegevusele.

4.2. Komitee kiidab heaks kolmandas aruandes tehtud üleskutsed kogu ühiskond tegutsema panna. Jääb selgusetuks, kuidas komisjon kavatses seda tagada, kuna selle kohta pole esitatud ühtki tegelikku ettepanekut ning aruandes on pigem esitatud väga probleemseid näiteid puhtale energiale ülemineku eestvedajate kohta. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles suhtlema rohkem otsustajate ja sidusrühmadega, eelkõige kohtuma liikmesriikide ja piirkondlike majandus- ja sotsiaalnoökogude ning organiseeritud kodanikuühiskonnaga, et ühiselt tagada puhas energia kõigile eurooplastele.

4.3. Komitee on mures, et inimesed ja kogukonnad on pärast eelmisel aastal välja kuulutatud ja läbi viidud ulatuslikku avalikku arutelu seadusandlike ettepanekute tegemisse liiga vähe kaasatud. Komitee teeb ettepaneku, et tulevastes aruannetes energialiidu olukorra kohta kajastataks ja esitataks selgelt edusamme energialiidu poliitikas ja tavades, mida rakendatakse avalikele aruteludele ja avalikkuse osalusele tuginedes.

4.4. Sellega seoses toetab komitee Euroopa Parlamendi hiljuti vastu võetud raportit, kus on öeldud, et „liikmesriigid peaksid sisse seadma alalise mitmetasandilise energeetikaalase arutelu platvormi, mis koondab kohalikke omavalitsusi, kodanikuühiskonna organisatsioone, äriühinguid, investoreid ja teisi sidusrühmi, et arutada energia- ja kliimapolitiikas välja töötatud eri võimalusi“, rõhutades taas, kui oluline on sellistesse platvormidesse kaasata ametiühingud, tarbijaorganisatsioonid ja keskkonnaalased kodanikuühiskonna organisatsioonid ning tagada vajalikud vahendid tõhusaks osalemiseks.

4.5. Komitee soovib aktiivselt kaasa aidata ELi tasandi institutsioonide, organiseeritud kodanikuühiskonna, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning nende asutuste koostoime ja koostöö edendamisele energialiidu eesmärkide saavutamiseks. Kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel on tänu sellele, et nad on üldsuse tasandile lähedal ja neil on teadmised iga konkreetse kohaliku konteksti kohta, oluline roll energia valdkonna poliitika tõhusal kohandamisel ja rakendamisel. Need asutused toimivad olulise otsustamistasandina sellistes sektorites nagu transport, linnaplaneerimine, hoonestus ja hoolekanne, mistõttu neil on äärmiselt oluline roll kooskõlastatud meetmete tagamisel energiatõhususe ja taastuvate energiaallikate edendamiseks.

4.6. Komitee on seisukohal, et sotsiaal- ja humanitaarteadused on üliolulised, et tagada majanduse ja poliitika valdkonna otsustajatele ning üldsusele õiged vahendid, mõistmaks, millel põhinevad lõppkasutajate, sh VKEde ja ühiskonnaliikmete energiaalased valikud. Seepärast vajab energialiit 2020. aasta järgseks perioodiks eesmärgikesket ELi teadustegevuse ja innovatsiooni programmi, kuhu on täielikult lõimitud sotsiaal- ja humanitaarteadused, nagu soovitati Euroopa Komisjoni aruandes ELi teadustegevuse ja innovatsiooni programmide mõju suurendamise kohta (Lamy aruanne), mille koostas sõltumatu kõrgetasemeline töörühm.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER
